

Sarbanes-Oxley

K(r)anttekening

Drs. J.G. Groeneveld RA RV

We zijn ons de afgelopen jaren verschillende keren lam geschrokken. Ik herinner me nog levendig de ochtend dat de aandelen Albert Hein de diepte ingingen. Er was iets met winstneming en consolidatie, maar de berichten bleven vaag. Ik herinner me behoorlijk goed – op iets meer afstand – dat Parmalat zijn voetballers niet meer kon betalen: er was een banktegoed spoorloos. Ik herinner me toch ook nog dat Enron zijn risico's buiten de jaarrekening had gehouden en in 3000 andere jaarrekeningetjes had verstopt. En ik herinner me dat bij Shell de oliereserves op een lager pitje stonden dan eerder was verteld. Als dit alles zou zijn wat ik me herinner, zou ik misschien niet goed hebben opgelet. Maar het is genoeg.

Consolidatie; vordering; winst; voorraden. Het gaat hier niet om heel erg moeilijke elementen van een jaarrekening. In ieder geval niets nieuwerwets als goodwill en impairment. Dat wil niet zeggen dat bijvoorbeeld ondergrondse voorraden zonder moeite te doorgronden zouden zijn. Die dingen hebben hun eigen inherente moeilijkheden. Het kan gebeuren. En het mooiste zou zijn dat, wanneer ze gebeuren, de controlerende accountant dit rapporteert. Dat is niet gebeurd. En dus moesten ondernemers en accountants beterschap beloven. Toezichthouders zagen hun taken uitgebreid, want zó kon het niet.

In Nederland zou de publieke functie van de accountant onder toezicht van de Autoriteit Financiële Markten worden gesteld. Er zouden vergunningen komen en de tuchtspraak zou buiten het accountantsberoep worden geplaatst. Naast een bestaand roulatiesysteem binnen accountantsorganisaties zouden accountants hun eigen controle-cliënten niet mogen adviseren. Ferme taal, die wat mij betreft betekende dat in Nederland het accountantsberoep haar zelfstandigheid zou verliezen. Dat stemde mij verdrietig. Vóór mij zag ik een complex systeem van toezicht waarin de eindverantwoordelijke niet meer zou kunnen worden onderscheiden. Betrokkenen zouden elkaar als schuldige kunnen aanwijzen wanneer weer iets mis zou gaan, onder het motto dat de toezichthouder dat dan toch had moeten constateren. De toezichthouder zou ongetwijfeld terecht meedelen dat daar zijn toezicht niet op is gericht.

De toezichthouder zou toezicht houden op de publieke accountantsfunctie. Inmiddels heeft de Tweede Kamer bedacht dat toezicht beperkt zou moeten blijven tot beursgenoteerde bedrijven, banken en verzekeraars. Anders wordt het zo duur. Deze week wordt dat standpunt bepaald. Als de Tweede Kamer haar eigen zin doet en Zalm zich daaraan aanpast, krijgen we twee soorten controlerende accountants: die mét en die zónder toezicht. En de wijze waarop de accountants in het MKB hun werk doen – hun functie vervullen – behoeft nu kennelijk geen toezicht meer. Nee, want dat is te duur! Het past in het rijtje: die pillen zijn te duur; die operatie is te duur; dijkverhoging is te duur; onderwijs is te duur; AOW is te duur. In die zin is er sprake van consistent beleid.

En vandaag (4 maart 2005) staat in de krant (Het Financieele Dagblad) dat Europa één jaar uitstel krijgt van Sarbanes-Oxley. U raadt het al: het is te duur! En omdat de Europese bedrijven dreigen hun notering in New York op te zeggen², verliezen ze in Wallstreet klanten. En dat is te duur! Let wel, het gaat om de vrijstelling van een bepaling die "financiële schandalen moet voorkomen". Dan liever toch nog maar een jaartje met financiële schandalen, lijkt de rede-nering te zijn.

"Het uitstel geldt ook voor Amerikaanse bedrijven met een beurswaarde kleiner dan \$ 75 mln". Ik neem aan dat bij die grens het Amerikaanse MKB begint. Met een maximale beurswaarde van ongeveer € 50 mln kun je natuurlijk ook geen financieel schandaal veroorzaken. Of toch wél?

Het past in het rijtje:
die pillen zijn te duur;
die operatie is te duur;
dijkverhoging is te duur;
onderwijs is te duur;
AOW is te duur.

Philip Wallage zegt in Het Financieele Dagblad dat "Alle financiële risico's en beheersingsmaatregelen moeten worden geëvalueerd en uitgebreid worden gedocumenteerd. De kosten voor multinationals lopen tot in de tientallen miljoenen euro's". Dat is zelfs voor de reuzen onder de beursgenoteerde ondernemingen een berg geld. Bij een kleiner bedrijf zal het wel goedkoper zijn. Maar de schaafeffecten zullen in het nadeel zijn van de kleinere ondernemingen. De verhoudingen zijn dan prohibitief. Uitstel is in dat geval het begin van het inzicht dat de verlangde maatregelen letterlijk geen pas geven. Van uitstel komt afstel?

De controlerende accountant gaat "alle financiële risico's en beheersingsmaatregelen evalueren en uitgebreid documenteren". Omdat risico's naar hun aard niet eindig zijn, is het

evalueren en documenteren inderdaad een eindeloos karwei. Zo hóeft een controlerende accountant niet eens meer te adviseren. Alle exposures worden in beeld gebracht, alle risico's geëvalueerd en gedocumenteerd: translatie, transactie en economie. Alle hedges – ook de interne – moeten dus worden ontdekt, geanalyseerd, beschreven en beoordeeld. Tegen de tijd dat al dat werk is gedaan, zijn de hedges veranderd of verdwenen. Een onderneming is namelijk een dynamisch 'organisme'. Zien we hier de accountant als 'alleskunner'? Afgezien van te duur lijkt het me onbegonnen werk. De verwachtingskloof opent zich als de Grand Canyon.

Volgens de wet van behoud van risico heb ik wel eens gehoord dat zodra de remmen van een auto verbeteren, de chauffeur harder gaat rijden. De accountant onder toezicht accepteert een hoger risico. Zou het voor de accountant – in de plaats van 'alles' te beloven – niet veel belangrijker zijn om duidelijk te maken waartoe hij zich beperkt en beperken moet. "Alles" is een illusie die het nieuwe schandaal in zich draagt. ●

Noten

- 1 Directeur Wingman Business Valuators BV, Dordrecht/Leidschendam.
- 2 "... de toenemende dreiging dat Europese beursfondsen hun Amerikaanse notering zouden intrekken".